

Egymillió forintot gyűjtött maszkok gyártására egy zsidó szervezet hat nap alatt

Céljuk, hogy minőségi védőmaszkokkal lássák el azokat az egészségügyi és szociális ellátásban, szolgáltatóiparban dolgozó embereket, akik a járvány ideje alatt fokozottan veszélyeztetettek.

Bekapcsolódott a koronavírus miatt kialakult válsághelyzet kezelésébe az Adománytaxi nevű zsidó szervezet is. A projekt ötletgazdája és egyik koordinátora a környezettudatos lakberendezési termékeket kínáló Han-nabi volt. Azt a célt tűzték ki együtt, hogy minőségi védőmaszkokkal lássák el azokat az egészségügyi és szociális ellátásban, szolgáltatóiparban dolgozó embereket, akik a járvány ideje alatt fokozottan veszélyeztetettek.

A maszkok finanszírozásához pénzadományokat, elkészítésükhöz szabad kapacitását varrodákat, kiszállításukhoz pedig önkéntes sofőröket keresnek.

A Maszkot a frontra elnevezésű

projekt keretében kétrétegű textilmaszkokat gyártanak, amelynek rétegei közé 4 réteg papírt, zseb-kendőt vagy kéztörölőt kell helyezni. A teljes maszkot 4 óránként cserélni kell. A módszer tudományosan megalapozott, a hongkongi-shenzeni egyetemi kórház javaslata. Az eddigi tapasztalatok szerint majdnem olyan

hatásfokkal szűri a vírust, mint a sebészeti maszkok.

Ehhez kértek segítséget a szervezők. A felhívást március 20-án tették közzé, és egy hét alatt 120 adományozótól 1 millió forint gyűlt össze. Ebből az összegből 5000 minőségi és mosható maszkot tudnak legyártani.

A támogatók között eddig 56-44% arányban a nők voltak többen. De továbbra is várják mindenki felajánlását, mivel folyamatosan szükség lesz újabb maszkok gyártására. A támogatásokat az Adománytaxi Alapítvány 16200106-11607326 számú bankszámlájára lehet utalni. A közlemény rovatba írják be: maszk.

Kibic

A zsidó milliárdos Ralph Lauren alapítványa 10 millió dollárt ajánlott fel

Ralph Lauren alapítványa 10 millió dollárt szentel a koronavírus által érintett emberek megsegítésére.

Az általa alapított társaság bejelentette, hogy a válság idején is minden munkavállalóját továbbra is fizetni fogja, és köpenyt, valamint maszkokat gyártanak az egészségügyi dolgozók számára.

A divatóriás cég első körben 25.000 védőruhát és 250.000 maszkot állít elő az orvosok számára.

Ralph Lauren, született nevén Ralph Lifshitz, fehérorszi zsidó bevándorló fia. 2015-ben lemondott a cég vezérigazgatói tiszttségéről, de továbbra is tisztviselője cégének.

Ralph Lauren

Más milliárdosok is hasonlóképpen járnak el. Michael Rubin, az NBA Philadelphia 76ers partnere és a Fanatics sportruházat tulajdonosa például egymillió maszkot és köpenyt készít a sürgősségi ellátásban dolgozók számára a Major League Baseball egyenruháinak előállításához használt anyagból.

Zsinagógákból eredeztethető az izraeli megbetegedések negyede

A koronavírussal fertőzött izraeliek negyede egy másik, már fertőzött embertársával való kapcsolatfelvétel útján fertőződött meg a zsinagógában – áll az Izraeli Egészségügyi Minisztérium tanácsadó csoportjának március végi jelentésében.

Az újonnan közzétett adatok szerint a leggyakoribb helyek, ahol a COVID-19 vírussal megfertőződtek Izraelben, a zsinagógák, ahonnan a fertőzések 24 százaléka eredeztethető, további 5 százalékuk egy jesivában került egy már megfertőzöttel kapcsolatba.

A fertőzések további 15 százalékát szállodákban, 12 százalékát éttermekben, 7 százalékát szupermarketekben, 7 százalékát kisebb üzletekben, 5 százalékát orvosi rendelőkben, 3 százalékát pedig oktatási intézményekben, időotthonokban, napközi otthonokban, 2 százalékát ifjúsági csoportokban, rendezvénycsarnokokban, klubokban és bevásárlóközpontokban, míg 1 százalékát tornatermekben, mikvékben vagy személyes találkozón szereztek. A fennmaradó 2 százalék más kontaktus útján fertőződött meg.

Az új adatok miatt felszólították a rabbikat, hogy szüntessék be az imádkozásokat zsinagógaikban, mivel egyértelmű bizonyíték van arra, hogy a közösségi ima elősegíti a koronavírus terjedését.

Jichák Jozsef szefárdi főrabbi és

אבינו מלכנו שלח רפואה שלמה
**Atyánk, királyunk!
Küldj gyógyulást
a betegeknek.**

A járvány miatt bezárt a híres Mahane Jehuda piac Jeruzsálemben

Az izraeli rendőrség március 24-én kék korlátokból álló barikádokat állított fel az ikonikus jeruzsálemi Mahane Jehuda szabadtéri piac bejáratánál.

A piac a koronavírus terjedésének megakadályozása érdekében kiadott kormányzati korlátozások miatt zárt be, mivel a lakosságon belüli fertőzés növekedése továbbra is folytatódik, a már korábban hozott intézkedések ellenére is.

A piacon lévő vállalkozások egy része nyitva maradhat, de kizárólag azért, hogy a telefonon, WhatsAppon vagy interneten történő megrendeléseket fogadja, s a termékeket a piacról a vásárlóknak kiszállítsa.

A Mahane Jehudán található éttermek, bárók és kávézók ugyanakkor határozatlan időre befejezték üzleti tevékenységüket, ugyanúgy, mint más szabadidős és szórakoztatóhelyek Izrael-szerte.

A közelgő peszachi időszakra tekintve, Jeruzsálem polgármestere, Mose Leon azt mondta: „Ez lesz a legsomorúbb ünnep, mely valaha volt.”

David Lau askenázi főrabbi (képiünkön) megtiltani ugyan nem akarták az imádkozáson való részvételt, de úgy döntöttek, hogy a zsinagógákban tartott istentiszteleteken legfeljebb 10 férfi lehet (hogy meglegyen a min-jen), az imádkozók között viszont két méter távolságot kell tartani, a zsinagógának pedig jó szellőzéssel kell rendelkeznie. Az új szabályok kiadása után a főrabbi kijelentette, hogy „í-los közös imádkozást tartani olyan zsinagógában vagy más helyen, ahol ezek a feltételek nem teljesülhetnek”.

Lau és Jozsef arra is felszólították a híveket, hogy szerdán a járvány miatt félnapos böjtöt tartsanak és imádkozzanak.

Döntésüket a rabbik az élet védelmével indokolták.

A Tóra talán legkiemelkedőbb tanítása az élet védelme és az élet feljebbvalósága majd minden magasztos és pláne nem magasztos cél felett.

„Mindenkit megkérünk, hogy akár-mennyire is fájdalmas, ezekben az időkben imádkozzon otthon” – mondták az ország vallási vezetői.

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Az Élet Menete fő rendezvényei későbbre tolódtak a koronavírus-járvány miatt. A szervezet azonban aktívan dolgozik továbbra is. Gordon Gábornak, az Élet Menete vezetőjének írása a járványról, elmaradt bár micváról, kitartásról és a zsidó közösségi összefogás fontosságáról.

A Kibic Magazin körkérdest indított a zsidó közösségben arról, hogyan változtak meg a közösségben dolgozók hétköznapijai a koronavírus-járvány miatt, hogyan befolyásolta a munkájukat a járvány. Alább Gordon Gábornak, az Élet Menete magyarországi vezetőjének beszámolóját olvashatják.

Előre elnézést szeretnék kérni azoktól, akik csak kimondottan az Élet Menete szervezetünk programjai miatt kezdik el olvasni írásomat, mert én úgy érzem, csak úgy tudok most teljességgel és őszintén beszélni jelenlegi érzéseimről, ha elmondom a magánéletemmel és a vírus-sal kapcsolatos gondolataimról is.

Számunkra úgy kezdődtek a koronavírussal kapcsolatos pofonok, hogy az 54 országot magába tömörítő March of the Living szervezetünk vezetői hosszas egyeztetéseket követően meghozták azt a döntésüket, hogy a nemzetközi szervezet 31 éves fennállása óta először idén nem kerülnek megrendezésre az Élet Menete lengyelországi és izraeli programjai az eredetileg tervezett dátumokon.

Ugyan a tervek között szerepel az események pótlása, de sajnos mindannyian tudjuk, hogy ez már biztosan nem lesz ugyanolyan, mint amilyen szokott lenni. Auschwitz-Birkenauban minden évben jom hásoakor, a zsidó naptár szerinti holokauszt-emléknapon, Jeruzsálemben pedig jom háácmáutkor, Izrael Állama születésnapján szoktunk ellátogatni. Az a programunk így kerek, így szép, így felemelő, így tud minden évben bevésozni a résztvevők szívébe.

Jómagam nagyon nehezen tudom ezt a két felemelő rendezvényt az év más napjain elképzelni, de az „életünk menete” sajnos, mint látjuk, rákényszeríti az embert a változásokra. Meglátjuk, bár ott tartanánk már, hogy ezen kelljen gondolkodnunk.

A bejelentést követően mi is napokig egyeztetünk még magyarországi munkatársainkkal, naivan reménykedtünk abban, hogy talán április 19-ig még nem lesznek olyan állapotok, hogy ne tarthassuk meg a budapesti menetet.

Kikértük az országos tisztifőorvos és hivatala véleményét, amire március elején azt a választ kaptuk, hogy a jelenlegi helyzet nem követeli meg, hogy lemondjuk a menetet, csak arra hívjuk majd fel az emberek figyelmét, hogy az idősek vagy a légúti betegségben szenvedők kivételesen ne vegyenek részt a programon.

A válaszlevelet követően még mindig reménykedtünk, bár én magam jó pár éjszakán keresztül azon gondolkodtam, hogyan tartanánk Élet Menetét idősek és holokauszt túlélők nélkül? Ez nem tetszett, nem lett volna fair, nem lett volna az igazi.

A budapesti meneten elmondandó nyitóbeszédem készülve, **Ruven Rivlin** izraeli elnök szavai győztek meg végleg arról, hogy ne tartuk meg a menetet, mert túlélők nélkül (most még 2020-ban) ez nem lenne helyes. Most ebből a tervezett beszédemből szeretnék idézni az olvasóknak.

Januárban több tucat államfő látogatott el Jeruzsálemba – Auschwitz felszabadításának 75. évfordulója alkalmából.

Ott volt többek között:

Mike Pence, az Amerikai Egyesült Államok alelnöke, **Vlagyimir Putyin** orosz, **Emmanuel Macron** francia államelnök, **Fülöp** spanyol király, **Károly** walesi herceg és számtalan államfő, köztük **Ader János** köztársasági elnök úr is, amikor Ruven Rivlin, Izrael Állam elnöke a következő nagyon fontos mondatot mondta!

„Közösen gondolkozzunk azon, hogyan adjuk át a holokauszt emlékezetét azoknak a generációknak, amelyek egy olyan világban élnek majd, ahol nem lesznek már holokauszt túlélők.”

Az izraeli elnök pontosan látja, hogy az utolsó pillanatokban vagyunk, és teljesen jogosan szólított fel szinte mindenkit a világon, akik a holokauszt emlékezetével foglalkoznak, hogy használjanak ki minden pillanatot, hogy a túlélők személyesen lehessenek ott, ahol csak szeretnének, ha a fizikai állapotuk azt megengedi.

Hiszen nélkülük ezek a megemlékezések már nem lesznek ugyanolyanok, mint velük együtt voltak!

Csak ismételni tudom Rivlin elnököt, ezek az utolsó pillanatok!

Mikor ezeket a sorokat újra és újra elolvastam, egyre erősödött bennem az az érzés, hogy halasszuk el mi is az április 19-i menetet. Úgy éreztem, ezzel tartozunk az időseknek és az áldozatoknak! Amikor bejelentettük a rendezvény elhalasztását, március 10-ét írtunk már, és egyre csak terjedt a vírus az egész világon. Másnapra a magyar kormány is meghozta azt a döntést, hogy ideiglenesen betiltanak minden nagyobb utcai rendezvényt.

Ez megnyugtató, mert mindennek ellenére nagyon nyomta a lelkemet, vajon jó döntést hoztunk-e.

És mi van itthon?

Ekkor március 11-ét írtunk. Úgy gondoltam, bizonyára a Jóisten akart fizikailag „megtámogatni” engem azzal, hogy elmarad a három hatalmas rendezvényünk Budapesten, Auschwitz-Birkenauban és Jeruzsálemben, hogy teljes erőbedobással készülhessek a családomban az egyik legnagyobb eseményre: ikerfiaink, **Aron és Balázs** bár micva ünnepségére, amelyre március 21-én került volna sor a Dohány utcai zsinagógában. A fiúkkal 2019. szeptember 6. óta készülünk együtt erre a napra, ekkor beszélünk meg ugyan **dr. Frölich Róbert** főrabbi barátommal az időpontot. Am hamarosan jött a Hitközség döntése: sem a bár micva utáni fogadást, sem magát a ceremóniát nem lehet megtartani.

Ez volt a végső karddöfés azon a héten a szívemnek és a lelkemnek. Péntek este a feleségemmel beszélünk a fiúkkal. Próbáltuk nekik elmagyarázni a rettenetes vírus körüli helyzetet és intézkedéseket, és azt kértem tőlük, úgy tekintsenek erre, mint amit én mindig mondok nekik más esetekben is: valami miatt ennek most így kellett lennie.

A bár micvát megelőző estig, március 20-ig egész jól ment minden, de akkor láttam rajtuk, hogy nagyon szomorúak, csalódtak. Éjjel nem bírtam elaludni, hajnali 2-kor pedig úgy éreztem, szeretném kiírni magamból, amit érzek, és az alábbiakat tettem ki a Facebookra:

„A pár nap híján bár micva...

Verő Tamás rabbi, Gordon Gábor és Zohar Meir

Amióta megszülettek Ők öten, mindig az hajtott, hogy a négy fiúnak olyan bár micva (felnőtt férfivá avatási) ünnepséget rendezzek, amilyen meg van írva, ahogy az kell, ahogy az illik. A két nagyobb fiúnál, Bencénél és Ádámnál, minden úgy történt, ahogy az meg volt tervezve a hosszú felkészülési hónapok alapos munkájával, mind a fiúk, mind a mi részünkről – szülői oldalról. Amikor Ádám is teljesítette kötelességét 7 évvel ezelőtt, picit megnyugodtam, hogy na, ezen is túl vagyunk, most egy nagyobb szünet következik, aztán jönnek az ikrek, csapunk ismét egy hatalmas és szép ünnepséget, és mi mint szülők a briszek (körülmetelés) után, ami szintén nem egy kis kihívás volt szülői szempontból (is) – nem beszélve az ikrek Ábrahám szövetségébe való felvételét követő 2-3 éjszakáról –, de teljesítettünk mindent, amit a hitünk, a vallásunk megkövetel egy igazi zsidó családtól, és ennyi, jöhetnek az unokák!:-)

És ez így is volt egészen 2020. március 13. péntekig, amikor is a Hitközség a rettenetes járvány miatt úgy döntött, hogy bizonyítan ideig nem nyitnak ki a zsinagógák, és nem lehet semmilyen összejövetelt megtartani.

Leírhatatlan érzéssel és mélységes fájdalommal érkeztem haza bejelenteni a hírt a fiúknak, mert én pontosan tudtam, hogy mi minden előzte meg a részünkről és a mi részünkről is Tündével ezt a dátumot.

A fiúk bár micva ünnepsége ma, március 21-én lett volna délelőtt a Dohány utcai zsinagógában. (Az már csak a sors fintora, hogy a mai nap az ENSZ határozata szerint az antirasszizmus világnapja, 1966-óta!)

2019. szeptember 6-án ültünk le Frölich Róbert főrabbi barátommal és a fiúkkal, hogy megbeszéljünk mindent, hogy milyen feladatok vannak a fiúkra a mai napig. Nem is tudom most mind felsorolni, csak egy pár példa: az ima rendje, a fiúk hetiszakaszának szövege, olvasása, hangsúlyozása, a közönség/közösség előtti szereplési láz legyőzése, több alkalommal eljárás a hétköznapi imákra, hogy azt is átérezzék, megszokják, az imaszíjak és az imasál beszerzése és használata, az áldások, az avatás sorrendje, ki hova áll a templomban, öltönyök, fogadás, torta és a velük járó ügyek intézése, köszönőbeszéd a fiúknak a fogadás után, külön erre az alkalomra készített kópák a férfi vendégek részére, külföl-

di rokonok ideutazása, családi vacsora, emlékezetes és az alkalomhoz illő ajándék a fiúknak, és még sorolhatnám szerintem sokáig.

Itt külön szeretném megköszönni Verő Tamás főrabbi, Fekete László főkántor és Frölich Dániel barátainknak is, akik az elmúlt hónapokban folyamatosan foglalkoztak a fiúkkal! Köszönöm, köszönjük nektek!

Tudtam, hogy előző nap, 20-án, pénteken már nem fogunk birni magunkkal, elmegyünk majd segíteni Fülöp Ildikónak berendezni a Goldmark Termet, este pedig elmegyünk a péntek esti istentiszteletre a fiúkkal egy utolsó alkalommal mint „gyerekek”...

Mind ehelyett egy félelemmel teli hét a vírus miatt, iskolalátogatási tilalom, bevásárlások, a hírek és az intézkedések folyamatos figyelése, és aggodalom az egész családjért, nem beszélve a két 96 éves dédiért, akik bizonyára Auschwitz és Ravensbrück után álmukban nem merték gondolni és elhinni, hogy 96 évesen lehetőségük lesz ott ülni a Dohány utcai zsinagógában 2020. március 21-én az ikerdédunokájuk bár micva ünnepségén.

És itt vagyunk, eljött a NAGY NAP, és a fő programunk a fiúkkal a mai napon a kutyák séltatása lesz, vagy esetleg még egy film megnézése az HBO csatornán. Üresnek érzek mindent...

Kedves rokonaink, barátaink, ismerőseink, drága babáim!

zem” projekt szervezése

- A Múzeumok Éjszakája
- Az akkreditált nyári pedagógusképzésünk
- Váradi József „Tyson” barátunkkal a roma holokausztot érintő közös projekt
- A Roma Élet Menete Lengyelországban augusztus 2-án
- Vagy pl. a szokásos őszi rendezvényünk, a Kézdy György-díj átadása, amely minden évben egyben az önkénteseink és az alapítvány évzáró rendezvénye is

De még sorolhatnám, mert sok egyéb terv is áll a fiókunkban. Ezek az idej terveink, és azt gondolom, büszkén elmondhatjuk, nem hagyjuk, hogy egy vírus elvegye a lelkesedésünket. 2020 hátralévő részében is mindent el fogunk követni azért, hogy nagyon színvonalas és minőségi évünk legyen az idej is.

Itt szeretném minden munkatársamnak megköszönni azt a kitartást és azt az odaadást, amellyel kezelik a mostani helyzetet is. Ugyanez vonatkozik önkénteseinkre is, akik pontosan tudom, hogy most arra várnak, miben tudnának segíteni. Azonnal keresni fogjuk őket, ha kialakulnak a biztos és biztonságos feltételekkel végezhető munkák.

Jómagam mindig és mindenhol kihangsúlyozom, hogy az önkéntesek azok a mozgatóerői alapítványunknak 2004 óta, akik nélkül nem tudnánk megvalósítani azt a sok ötletet, amelyeket mi az íróasztalnál ülve kitalálunk. Ezt most is szeretném itt külön megköszönni nekik!

És végezetül néhány nagyon aktuális, az utóbbi soraimhoz szorosan kapcsolódó mondat.

Önkéntesség a koronavírussal kapcsolatos civil szervezetek világában.

Amikor megjelentek az első hírek a járványról, több civil szervezet vezetője és magánemberek dugták össze a fejüket, hogy miben tudnának segíteni a zsidó közösséghez tartozó időseknek, a szociális munkát végző önkénteseknek, a kórházi ápolóknak és a betegeknek.

A civil megmozdulás kezdeményezője a LÉT: Lépjünk Együtt Tovább baráti társaság, melynek én is tagja és egyik vezető képviselője vagyok.

A LÉT baráti társaság olyan családokból áll, akik annak idején a szarvasi táborban nyaraltak együtt, illetve valamelyik zsidó ifjúsági szervezet tagjai voltak, de mára a csoport többsége már csak alkalmanként tartja a kapcsolatot az aktív zsidó közösséggel. A csoportban nagyon komoly cégvezetők és a zsidó közösség számára értékes személyek vannak.

Ennek a baráti társaságnak a tagja az a fiatal ember is, akinek a cége orvosi eszközök és védőfelszerelések beszerzésével is foglalkozik. Ezen a cégen keresztül védőfelszereléseket rendeltünk Kínából a zsidó közösség idősei, betegei, az őket ellátó önkéntesek és a zsidó kórház személyzete számára is, amennyiben erre igényt tartanak, de ha jól tudom, a Szeretetkórházat a Hitközség mindennel ellátja.

Ezzel egy időben találtuk ki azt is, hogy tömörüljünk egyfajta szervezetté annak érdekében, hogy ne külön-külön, hanem együtt próbáljunk meg mi, civilek is gondolkodni és lépni. Hiszen most nem az a legfontosabb, hogy melyik szervezet milyen jó programokat tud szervezni, és mennyire tud azokkal eljutni az emberekhez, hiszen egy háborúba csöppentünk bele egy láthatatlan ellenséggel szemben!

A közös szervezet neve „Manóra Egyesület – LÉT baráti társaság”, melynek öten vagyunk vezetői, de ennek a „házasságnak” a képviselőtére a külvilág felé véleményem szerint egy olyan embert kértünk meg, akit a zsidó közösség, de még azon túl is, az emberek többsége ismer és szeret, és mindenki csak úgy hívja őt, hogy Ubul! Ő **Forgács Gyuri** barátom, aki a Manóra egyesület vezetői hosszú évek óta.

A fantasztikus baráti társaság tagjainak kapcsolattartásán keresztül egy hét alatt 3 millió forint adományt sikerült összegyűjtenünk védőfelszerelések vásárlása céljából. Vagyis maszkokat, gumikesztyűket, fertőtlenítő folyadékokat szerzünk be folyamatosan ezért az összegért. Büszke vagyok rá, hogy én személy szerint és az Élet Menete Alapítvány is tudott segíteni ebben a munkában, és ezt fogjuk tenni a jövőben is!

Szeretném azt is kiemelni, hogy a Mazsökhöz is fordultunk segítségért, ahol azonnal napirendre vették a civil kezdeményezést, és biztosítottak bennünket arról, hogy számíthatunk a közalapítvány anyagi támogatására is munkánkhoz.

Azzal zárnam ahogy látom, picit hosszúra nyúlt írásomat, és ezért elnézésüket kérem, hogy a második világháború óta most van talán első alkalommal olyan helyzetben a magyarországi zsidóság és a közösséget hivatalból vagy éppen civilként képviselő személyek, hogy „házon belül sem számít, hogy ki hova jár templomba”, és megmondom őszintén, jómagam azt sem bánom, ha ez a vírus után is így maradna, és a zsidó közösséghez tartozó vagy tartozni vágyó **EM-BEREK** közös építkezésén fáradoznánk ugyanígy **EGYÜTT!**

Nagyon köszönöm mindenkinek, aki elővasta soraimat, és kérek mindenkit, vigyázzon magára, és maradjon otthon!

Gordon Gábor

Az internetre költözött a hazai zsidóság a járvány idejére

Zsidóság a Facebookon, tanulás Zoom-csoportban, online színház, karanténfesztivál, napi kvízek és rabbik a neten. A koronavírus a zsidó közösséget is a virtuális térbe kényszerítette.

Maradj otthon! – ez a jelenlegi koronavírus-járvány legfontosabb üzenete. A felhívásnak a magyarországi zsidó szervezetek is eleget tettek, és a lehetőségeiknek megfelelően a virtuális térbe helyezték át a tevékenységüket. Most itt, a Kibicen megpróbáljuk összegyűjteni, mikor hová érdemes kattintani ahhoz, hogy otthonról is részesei maradhassunk a zsidó közösségi és vallásos életnek.

A JCC Budapest – Bálint Ház több online programot is kínál a zsidóságról tanulni vágyók számára. A Bálint Ház Facebook-oldalán volt látható például **Balázs Gábor** eszmétörténész Gondolkodó zsidóság a XXI. században című előadás-sorozatának legutóbbi része, amelyet elsősorban 16–23 éves fiatalok számára ajánlanak. Balázs Gábor másik sorozata, A zsidó történelem értelme pedig a Zoomon érhető el, az egyik előadás ráadásul egy igen aktuális témát jár körül: Koronavírus és a Tóra – járványok és betegség a Héber Bibliában.

Fritz Zsuzsa, a Bálint Ház igazgatója szintén a Zoomon tart kiscsoportos bibliodráma-órákat, pl. peszách ünnepe is témája volt a játékos tanulásnak. Az ünnephez kapcsolódva pedig egy peszách receptkihívás is indult a közösségi ház és a Cookpad közös szervezésében.

A Bálint Ház a gyerekekre és túlterhelt szülőikre is gondolt, így hétköznapiként 11 órától a *Csodák Palotájával* tartanak közös online foglalkozásokat óvodások és kiskis-kolások számára. Mindegyik alkalom egy kísérletből és egy kézműves foglalkozásból áll, a Csodák Palotája honlapján pedig előre meg lehet nézni, hogy milyen kellékeket kell előkészíteni a foglalkozásokhoz. A virtuális ismeretterjesztő sorozatba bármikor be lehet csatlakozni.

Az *Izraeli Kulturális Intézetnek* a Café Ivrit Tachles elnevezésű, héberül tudóknak tartott beszélgetős programja került fel az online térbe. A Zoomra bejelentkezve, a hébertudásnak megfelelően beosztott csoportokban lehet társalogni.

A tanuláson kívül a kulturális események is online zajlanak. A *Gólem Színház* március 23-án játszott volna a Jaj, Istenem! című darabját a Háttér Teátrumban. Az előadás a járvány miatt ugyan elmaradt, de a **Gryllus Dorka** és **Kálid Artúr** szereplésével előadott darab egy részletét a színház Facebook-oldalán élőben eljátszották a színészek. A rövid online színház után pedig még egy rövid beszélgetésre is maradt idő.

A zsidó kulturális életet a *Magyar Zsidó Múzeum* virtuális tárlatvezetéssel segíti. A múzeum weboldalán és a Facebookon mutatják be a gyűjtemény egyes darabjait.

„Ma reggel bementem (szájmaszk, kesztyű, mindenkitől távol), hogy a nem vitrinbe zárt tárgyakat letakar-gassam, hogy ne okozzon nekik hatalmas károkat a mindennapos szertartás hiánya, meg a por. Most így vagyunk, de mindenki csodálatos dolgokon dolgozik otthon, és hamarosan több online tartalommal jelentkezünk, mint valaha! Mert a Zsidó Múzeumról minden nyitva van – kivéve a múzeumot” – írta **To-**

ronyi Zsuzsanna igazgató a múzeum Facebook-oldalán.

Az *Auróra* és a *Bánkító* eközben karanténfesztivált tart a Facebookon. A meghatározás szerint ez nemcsak online programok sorozata, hanem egyben lehetőség arra is, hogy megismerjünk új embereket anélkül, hogy kimozdulnánk. Így pedig lesz kivel megbeszélni azokat a filozófiai kérdéseket, amiken a bezártság miatt gondolkodni kezdtünk.

A zsidóság online térbe való átlálásából természetesen a rabbik sem maradhatnak ki. A vallás internetre tereléséhez nagyban hozzájárult, hogy először a Mazsihisz, majd egy hétre rá az EMIH is bezárta a fenn-tartása alatt működő zsinagógákat. A hívek azonban így sem maradtak teljesen magukra, hiszen imádkozni és tanulni az internet segítségével is lehet.

A Mazsihisz részéről **Verő Tamás** rabbi és **Nógrádi Gergely** kántor a Frankel-zsinagógában felvételtől fogadta a szombatot, míg **Schöner Alfréd** főrabbi a Mazsihisz Facebook-oldalán különböző videókon mutatja be, hogyan lehet otthon reggeli és esti imákat mondani, illetve miként búcsúztassuk a szombatot a megfelelő módon. **Radnóti Zoltán** rabbi pedig napi rendszerességgel a

zsidóságról szóló kvízekkel teszteli követői tudását.

Köves Slomó, az EMIH vezető rabbija már jóval a járvány előtt elindította Napi Talmud sorozatát. Ebben a rabbi minden nap videóon jelentkezik, és ismerteti a Talmud egy-egy részletét. Az EMIH-nél még virtuális Bét Midrás előadásokra lehet becsatlakozni. Ezeket a zsidó.com Facebook-oldalán, péntek kivételével minden hétköznap este tartják majd a hitközség rabbijai, előljárói.

A járványhelyzetre való tekintettel **Fröhlich Róbert** főrabbi, **Gábor György** vallásfilozófus és **Dési János** újságíró közös blogot indított eRabbi-kultúrtörténet: Ókor, ma – és ami közte van címmel. Ebben a zsidósággal kapcsolatos témákról szóló beszélgetéseiket osztják meg videóon, illetve podcaston keresztül. Az első beszélgetés témája a tiszta zsidó volt, azaz zsidó tisztasági és higiéniai szabályok a Bibliától egészen napjainkig.

Ez az összeállítás egy gyors keresési eredménye volt, így nagy valószínűség szerint nem került be a zsidósággal kapcsolatos összes online esemény.

Ádám Péter/Kibic

Zsidó közösség-e a zsidók közössége?

Évtizedek óta, amióta van televízió és rádió (vagy mikrofon), visszatérő kérdés, hogy egy virtuális közösség vajon zsidó közösségnek (min-jen/édá) tekinthető-e. A hangfalból vagy hangszóróból szóló hang vajon emberi hang-e, vagy csak mindenféle irányított elektromos frekvenciák által generált rezgések egymásutánja. A mértékadó rabbik válasza egészen ez eddig egybehangzó volt: a valós zsidó közösséget, a zsidók közösségét nem lehet felcserélni virtuális közösségre.

Ám 2020 februárjában, a koronavírus megjelenésével megváltozott a világ. Az orvosok (majd a jogszabály) azt mondták, hogy ha 10 ember egy légtérben tartózkodik, az életveszélyt jelenthet. És vezető rabbik egyértelmű állásfoglalása szerint az orvosok szava pikuáh nefes, azaz életmentő tanács, ezért a zsidó embereknek kötelességük megfogadni.

24 óra alatt Magyarországon (is) gyakorlatilag megszűntek a működő minjenek.

Ezzel párhuzamosan napról napra születtek a virtuálisan tanuló és imádkozó zsidó közösségek. Ismeretlen úton indultak el, hiszen nincsen precedens és nincsen évek alatt összegyűlt komoly szakirodalom a kérdésben.

Hogyan tovább?

Ez a rövid írás útmutató próbál lenni azoknak, akiknek mélyről jövő igényük van a közösségi imádkozáshoz, és ragaszkodnak ezen imádkozási formához még a szükségben is.

A karantén sok lemondással jár. Az egyik ilyen, hogy napról napra érezzük a közösségi imádkozás hiányát. Aki megszokta, hogy minjenben (tíz férfi együtt) imádkozik naponta, az fájdalmas törésként éli meg ezt a helyzetet.

Hatalmas különbség van a **vallásosság** és a **vallásjog** között.

A zsidó **vallásjogban** a helyzet igen egyszerű: a pikuáh nefes, azaz az életmentés parancsa jelenleg azt követeli, hogy kerüljünk mindenféle gyülekezést. Éppen ezért a közösségi imádkozást beszüntettük, és otthon imádkozunk.

Ám ott van a **vallási szempont** is, amely foglalkozik a belső, spirituális szükségletekkel, amelyek a lelkünk mélyén gyökereznek.

Vegyük például annak a gyászolónak az esetét, akinek szülője az elmúlt egy esztendőben távozott el. A temetés pillanatában ő teljesen biztos volt abban, hogy minden nap tud majd gyászimát, kádíst mondani elhunyt szerette után.

A gyászban lévő emberek (és ezt én is megtapasztaltam, aki már mindkét szülőmet elveszítettem) a gyászévben mindent megtesznek azért, hogy úgy állítsák be a napirendjüket, hogy a kádíst mindig elmondhassák. Hogy eljussanak reggel és/vagy este egy zsinagógába, egy minjenbe, hogy

imádkozhassanak. Persze tudjuk, gyakori, hogy aki kádíst mond, az nem mindig ügyel arra, hogy minjenben mondja el, vagy hogy egyáltalán mondjon-e kádíst, ám ettől függetlenül a gyászoló ember imája elindít egy belső, intim kommunikációt Istennel, ami hozzájárul(hat) a gyász megtapasztalásához, megéléséhez és feldolgozásához.

A zsidó **vallásjog** szemszögéből a gyászoló kádisa tulajdonképpen nem is létezik. Ez az ima (szokás) egy viszonylag kései történelmi időben, a középkorban alakult ki, és a vallásjogi kötelezettségek képzeletbeli rangsorában meglehetősen alacsony szinten áll. A kádís egy furcsa ima, amelyben még Isten neve sincs benne, s tulajdonképpen egy mára már elfeledett nyelven, arameusul írt himnusz.

Ám a zsidóságot érzelmi-vallási szemszögből vizsgálva, a kádís mégis kiemelten magas jelentőséggel és fontossággal bír, pláne azok számára, akik azt napról napra mondják, elhunyt szeretteikre ekképpen is emlékezve, és emléküket ezzel a himnusszal Istenhez felemelve.

És ez az oka annak, hogy a kádís ideiglenes eltörlése is hatalmas fájdalmat okoz(hat) egy gyászoló belső, mély világában.

Nemrégiben Aviad Friedman és felesége, Hanna – a modern ortodox közösség jól ismert és népszerű tagjai – a szigorú izraeli karantén ideje alatt sáharít (reggeli) imát hirdettek a Zoomon keresztül, melyet a zsinagógájuk, a Jáhád szervezett Tel-Avivban.

A meghívóban leírták, hogy azt a három imát kihagyják ebből a reggeli istentiszteletből, amelyekben devárim sebkidusa, azaz szentségbeli dolgok szerepelnek, amiket csak minjenben lehet elmondani: a kádíst, a kedusát és a bárhut.

A meghívót megkapva, Benjámin Lau rabbi tanácsot és útmutatást kért Eliezer Melamed rabbitól, a Hár Bráhá jesiva vezetőjétől, a Peninei Halakha sorozat szerzőjétől, hogy a zsidó vallásjog szem előtt tartásával milyen vallásjogi mozgástere volna mégis a Zoomon keresztül tartott istentiszteleteknek?

És megmondjuk őszintén, ez a kis írás valójában azért született meg, hogy leírassuk, Melamed rabbi mit is válaszolt Lau rabbinak a kádissal és a közösségi imádkozás egyéb részleteivel kapcsolatban!

Mindenekelőtt Melamed rabbi szavai azokhoz szólnak, akik szeretnének további lépéseket megtenni, hogy ezekben a nehéz napokban is minjenben imádkozhassanak.

A zsidó **vallásjogi** előírások szerint olyan időben, amikor nehéz minjenben (közösségben) imádkozni, akkor az imákat egyénileg is el lehet mondani.

A makom (hely) és a kol (hang) kifejezések pontos meghatározásával kapcsolatos kérdések miatt a közösségi ima kontextusában szinte lehetetlen definiálni, hogy azon emberek csoportja, akik a Zoom (vagy bármilyen más program) segítségével egy virtuális istentiszteletre gyűlnek ösz-

A Mazsók közleménye

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány támogatja a koronavírus elleni védekezés egészségügyi feltételeinek megteremtését.

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány két pályázatot írt ki a koronavírus elleni védekezés egészségügyi feltételeinek megteremtésére összesen 24 millió Ft összegben.

A kuratóriumi ülésen a beérkezett pályázatok alapján döntés született a közvetlen kórházi ellátást nyújtó és/vagy ápolási részleggel rendelkező kórházat, ápolási részleget működtető szociális intézményt üzemeltető zsidó intézmények támogatásáról 12 millió forint értékben.

A kuratórium új pályázatot írt ki a holokauszt túlélők védőfelszereléssel, gyógyszerrel, illetve fertőtlenítőszerrel való ellátása érdekében, szintén 12 millió forint összegben.

A Mazsók a pályázatokat saját vagyonaiból finanszírozza.

Element Smuél bácsi

Hivatalosan a szarvasi tábor mesgiácha, nem hivatalosan a vallás önkéntes nagykövete volt. Ahogy ő segített és tanított tfilint rakni. Kiknek? Azoknak a fiataloknak, akik többnyire évente egyszer találkoztak a zsidósággal.

Amikor belátogatott a szerkesztőségbe drága feleségével, percek alatt Bné Brákbán voltunk. Arról is mesélt. Meg a Hannában elköltött ebédéről. Végén a búcsúról. Amikor „lejárt” a szolgálati ideje, a Szarvason töltött évtized. Állítom, életének talán legboldogabb éveit voltak. Ő mondta.

Amikor leégett a zuglói zsinagóga, egy borítékban néhány sort és pénzt küldött. Smuél bácsi! Hogy is mondják? Letelt az idő. Te tudtad előre, mert olyan házból jöttél, amelyben többször láttad, hogyan ülik a sivat valaki után.

Virtuálisan most éretted ülünk. És kérünk, járj közben odafenn érettünk. Csak annyit: hallgattassanak meg imáink ezekben az időkben. Nyugodj békében!

(képe)

sze, vajon megfelel-e a 10 fős zsidó közösségnek, ami szükségeltetik minden olyan imádsághoz, amiben devárim sebkidusa, azaz szentségbeli dolgok szerepelnek, és amelyhez a hagyomány alapján minjen, azaz 10, egy helyen lévő felnőtt ember szükséges. (És persze még van sok-sok vallási előírása annak, hogy ezen 10 ember valóban közösségnek legyen nevezhető.)

Melamed rabbi véleménye szerint a gyászoló kádisa (kádís játom) és a rabbik kádisa (kádís derábbánán) elmondása általában sem tekinthető hiábavaló áldásmondásnak (bráhá levátálá), amit a vallásjog tilt.

Ezért a virtuális istentiszteleten, amelyen van minjen – még ha az egy különleges minjen is –, el lehet mondani ezeket az imákat, azaz a gyászoló mondának kádíst!

Nagy szükség idején, amikor az egész közösség érdeke, hogy legalább virtuálisan együtt imádkozzanak, a minjenhez kötött Bárhu ima elmondása sem tekinthető hiábavaló áldásmondásnak (bráhá levátálá). **Ezért megengedhető, hogy a Bárhu imát is elmondjuk egy virtuális istentiszteleten, hogy közösen áldjuk az Egyetlen Istent.**

A vírus ma velünk él.

A mindennapjainkban.

Személyesen is tapasztalom, hogy napról napra egyre több gyászoló van a honi, neológ zsidó közösségben – nem is beszélve a világ különböző zsidó közösségeiről –, akik szeretnének a zsidó hagyomány szerint gyászolni. Gyermekek, testvérek, házastársak, barátok, akik számára nehéz elfogadni azt a valóságot, hogy minjen hiányában egyáltalán nem tudják elmondani gyászimájukat, a kádíst.

Mindannyiunkat próbára tesz ez az időszak. Érzelmileg és fizikálisan is.

Sok emberrel beszéltem, akik ragaszkodnak a mindennapi imához, ami nemcsak lelki feltöltődést jelent számukra, hanem egy közösség aktív részesévé is teszi őket. Akik korábban kevésbé jártak közösségi imákra, ma már ők is vágyakoznak utána.

Tudjuk, hogy ezek apró dolgok, ám reméljük, hogy a fenti iránymutatások megoldást adhatnak ezeknek az embereknek, és lehetővé teszik számukra, hogy teljesítsék spirituális és közösségi kötelezettségüket, még ha így, ezen a furcsa közel-távolsági kapcsolódáson keresztül is.

A fenti írásban idézett Eliezer Melamed rabbi véleményére alapozva döntöttünk úgy, hogy állásfoglalását követve, elkezdjük a mindennapi közös imádkozásokat.

Természetesen ezt a kezdeményezést csak addig fogjuk fenntartani, ameddig zsinagógáink kapui újból ki nem nyílnak, és valóban egy helyen állunk majd, és egymás valós hangjait halljuk, és barátaink mellettünk elmondott áldására tudunk közösen áment mondani.

(A pontos részletekről a közösségi médiában fogunk hírt adni!)

Darvas István főrabbi
Radnóti Zoltán főrabbi

Szenes Hanna-miniszobor

A kínai import csökkentése és egy hatékony, bár drágább helyettesítő rendszer felépítése jelenleg elképzelhetőnek tűnik, főleg az Egyesült Államokból Izraelre gyakorolt növekvő nyomás enyhítésére, ahonnan állandó pressing helyeződik Izraelre a két ország „hűvös” kapcsolata miatt.

A rebbe tanácsa a félelem ellen: a pillanatra figyelj

Otthon ülünk, a lakásunkban, és mégsem érezzük magunkat biztonságban. A világ úgy zárt az otthonainkba minket, hogy elveszítette az otthonosságát. Senki nem tudja, mit hoz a jövő, mikor lesz vége ennek, és mi jön utána. A rebbe tanácsa az, hogy ne engedj a félelemnek. Nézz körül, találd meg, ami működik a világban, figyelj a jelen kínálta esélyekre. Most élj.

A lelvi rebbe, **Jákov Jichák Bidermann** rabbi úgy érzi, hogy a világ most egyszerre ijesztővé, félelmetessé vált, egyúttal minden otthonosságát elveszítette. A jövő bizonytalan. Nem tudni, mikor ér véget a járvány, nem tudni, idős rokonaink hogyan vesznek át. Milyen lélektani hatása lesz a bezártságnak, hogyan, milyen lelkiállapotban megyünk majd újra ki az utcára, és milyen világba érkezünk. Lesz-e munkánk, megmarad-e valami a megszokott életszínvonalunkból, vagy legalább azoknak a viszonylagos létbiztonságából, akiknek a vírus előtt nem kellett aggódniuk alapszükségleteik beszerzése miatt.

A rebbe üzenete WhatsAppon terjedt jiddisül erről a helyzetről. Azt kéri, ne tegyük le a fegyvert a félelem előtt, ne engedjük, hogy átvegye feletünk az irányítást. Maradjunk önmagunk. A sátrak ünnepe idejének zsinagógai imája: mentsd meg lelkemet a zavarodottságtól. Ezt kell most önmegerősítő mantraként mormolnunk magunknak. A tudatosság megőrzésében ez a kis szertartás segíthet, ahogy minden erős koncentráció.

A rebbe beszélt még Káin bélyegéről, amely otthontalanná tette őt a világban. Az otthontalanság volt a büntetése. A bűntudat szorongása nem hagyta őt nyugodni, ha megtelepedett valahol. Nem külső hajléka nem volt, hanem belső megnyugvása. Ő olyan ember lett, akit a hatalmába kerített a szorongás. Ez az egyik legszörnyűbb büntetése. Csak a szombat hozott neki megnyugvást a midrás szerint, ami szintén jel az Örökkévaló és népe között. A szombat a belső idő világa, hiszen ugyanúgy az időben van, mint a többi napok, de megtartása belső otthonunkba visz haza bennünket.

A kinti világ bármikor kiszámíthatatlanná válhat, otthonosból fenyegetően idegenre. A belső bizonyosság „tőkesúlya” az, amire számíthatunk. Ezt kell most megtalálnunk magunkban és egymásban.

A rebbe jiddisül üzent mindig álló belső otthonunk bizonyosságáról, ahová vissza tudunk vonulni. **Alon Goshen-Gottstein**, az egyik tanítványa fordította le szavait.

Maradj otthon! Vigyázzunk egymásra!

RENDAHAGYÓ RECENZÍÓ

Ajándékomat megbecsüld!

Jó régen ott hever szerkesztőségi asztalomon egy könyv, melynek szerzője a Debrecenben élő Halmos Sándor. Évtizedek óta ismerem, ezért most, ahogyan kérdéseim interneten felteszem, ugyanúgy tegezem, mint eddig tettem.

Róla tudható, hogy korábban egy évtizeden át a DZSH vezető elöljárója volt, s egy ideig az ORZSE Talmudtudományi Tanszékén Szentírást oktatott. Jó néhány kötet látott már napvilágot, jelenleg máris a következőn dolgozik.

– **Mennyi időt vett igénybe a források keresése, a kutatómunka, és mi készített a témaválasztásra?**

– Az anyag gyűjtése nehéz feladat volt, hiszen az olvasókat részletekbe menően szerettem volna megismertetni dr. Kardos Albert református kollégiumi diáktársával és egykori tanáraival is, amiben segítségemre voltak a gimnázium évkönyvei is, egészen az 1940/41-es tanévig, közel 400 hallgatónál. Nem volt könnyű egykori publikációinak, például Tóth Árpád és Csokonai munkásságáról irodalmi lapokba írt munkáinak összegyűjtése, vagy annak feltárása, hogyan segítette Oláh Gábor pályafutását. Áttekintést igényelt a Zsidó Gimnázium létrejötté, ebben szerepe volt Ady Endre testvérének, Ady Lajosnak, aki akkor a tankerület vezetője volt.

A kötetet bibliográfia egészíti ki. Amikor a Debreceni Zsidó Hitközség ügyvezető igazgatója voltam, akkor jött a gondolat, hogy dr. Kar-

dos Albertnek egy nemzetközi vers- és prózamondó verseny őrizzé meg igazán az emlékét. Az ötletet a város szülötte, Szabó Magda író és Drucker Tibor, az Ex Libris Könyvkiadó igazgatója támogatta, s meglepett, hogy már első alkalommal 40 fő jelentkezett. Ezt a ma már igen népszerű megmérettetést minden évben megrendezik! Az sem véletlen, hogy Debrecen 2019-ben az egykori Zsidó Gimnázium falán – ma a város Ifjúsági Háza – emléktáblát helyezett el dr. Kardos Albert tiszteletére.

– **Mi az, ami vonzott dr. Kardos Albert személyében, megismerésében, s miként lehetséges, hogy a könyvedben közölt adatok jelentős része unikálisnak nevezhető?**

– Gimnazista koromban kezdtem érdeklődni a Kardos nevet viselő híres debreceni irodalmárok iránt. Dr. Kardos Albert fiát, dr. Kardos Pált, a Debreceni Egyetem Magyar Tanszékének vezetőjét személyesen ismertem. Dr. Kardos László, az egykori debreceni Zsidó Gimnázium megalapítója, igazgatója, édesapámmal együtt volt munkaszolgálatos.

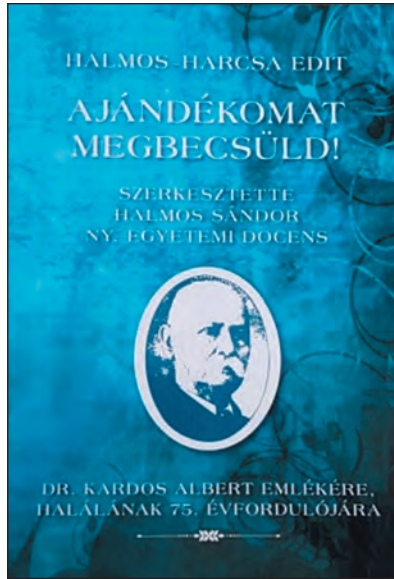
Dr. Kardos Albert a református kollégium kiváló tanulója volt, a Csokonai Kör elnöke. Az eredetileg Katz családi nevet 1884-ben változtatta Kardosra. 1887-ben a szentesi községi gimnázium tanára lett, s ott ismerkedett meg Szobotkával, akiknek két leányuk és egy fiuk volt. Az első leányt vette el feleségül, majd annak halála után

a húgát. Házasságából három gyermek született: Márta tanárnő, Rózsa orvosnő, Pál irodalomtörténész lett. A sors érdekessége, hogy Szabó Magda és a Szobotka család egyetlen fia, Szobotka Tibor író egymásra találtak, és boldog házasságban éltek. A könyvben egyebek mellett férjével kapcsolatos emlékeiről beszél Szurmáiné Silkó Mária, életrajzírójának, a Szabó Magda Alapítvány elnökének. Az író az egyik versenyen a résztvevőknek meghatóan szóló utolsó találkozájáról dr. Kardos Alberttel, akit idős kora ellenére deportáltak, 1945. április 13-án koncentrációs táborban ölték meg, 13 éves Ferenc unokájával együtt.

– **Gazdagon alkotó íróként ismerve téged, kérdezném, mi az utóbbi évek termése, s mi az, ami most foglalkoztat, mely témában, és mikor kerülhet az olvasók kezébe. Az eddig megjelent műveket pedig hol szerezhetik be az érdeklődők?**

Egyszerre több munka foglalkoztat. 2019-ben jelent meg „A szabadságharc és zsidóság” címmel kötetem. Öt évi munkám eredménye „A világ vallásairól közérthetően” című, 420 oldalas könyv. 2020. március 20-ára jelent meg egy emlékkönyv, amely Szöllösi Imre tépei polgármesterek állít emléket, aki 20 éven át volt az 1000 fős település tiszteletdíjas vezetője, és akit vállalkozóként a Nemzetközi Agrárszövetség 1994-ben aranyéremmel tüntetett ki.

Régi tervemen dolgozom most, Szatmár vármegye történetén a honfoglalástól napjainkig, és ezen belül a szatmári zsidóság életével. Óriási anyag, már csak azért is, mert román területen ma is 131 zsidó temető található. Kutatásaim egész Erdélyre vonatkoznak, pl.

Máramarosziget zsidóságára is. Anyai nagybátyám, dr. Eisler Mátyás 40 éven át volt Kolozsvár neológ főrabbi. Ő kezdte meg azt a munkát, melyet én folytatok, és szeretném befejezni. A romániai magyar ajkú zsidó közösségeket ismerem. Elnökeik és tagjaik átlagéletkora 80 év. Sok hitközségnél találhatók a múltba vonatkozó anyagok. A téma azért is izgalmas, mert érinti a chászidizmus és a Teitelbaum dinasztia sorsát. Össze kell gyűjteni az egykori rabbiképzőben végzett, majd Romániában funkcionáló rabbik munkáinak bibliográfiáját, a korabeli zsidó nyomdák kiadásait, az egykori zsidó gimnáziumok történetét. Ezen magyar közösségek anyagai nélkül a Sorosok Házát elképzelni sem tudom, mint ahogy azt sem, hogy Felvidék, Délvidék kimaradjon. Braham professzor holokausztkutatásaiban részt vettem, és Dan Ofryval terveztük egy soá utáni zsidó lexikon megírását is.

Köteteimből van példány a rabbiképző könyvtárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban és mindenütt, ahol köteles példányt gyűjtenek.

gáljuli

Isten nincsen karanténban – ott van most is mindenhol

A szakértők szerint most minél nagyobb távolságot kell tartanunk egymástól, hogy fékezzük a vírus terjedését, miközben a legjobb ellen-szer a félelem ellen, a legfontosabb dolog a világban, főleg nekünk, zsidóknak, az, hogy együtt legyünk. Mi a megoldás? Annak a biztos tudata, hogy Isten mindenütt jelen van, Ő nincsen karanténban. Efreim Goldberg ortodox rabbi írása.

A mostaniakhoz hasonló, nehéz időkben választhatunk. A vírus pusztítására gondolva kétségbeesetten kérdezzük, hol van Isten, vagy észrevesz-szük Őt, az Ő jelenlétét mindenhol körülöttünk most is abban, ami törté-nik éppen.

Isten jelen van heroikus angyalai, az orvosok, nővérek, a járvány front-vonalában harcoló egészségügyi személyzet minden tagjának bátorságában, az idősothtonok gondozóinak erőfeszítéseiben. Az önkéntes munkát végzők hálózatában. Akik figyelnek az otthonukban maradni kényszerülő idősekre, ennivalót visznek a veszélyeztetetteknek.

Ott van azoknak a nagylelkűségében, akik adományokat küldenek a leginkább rászorulóknak. Ezek a jótettek (gmilut hászádím), az együttműködésnek ez a szelleme, az önzetlenségnek ezek a gesztusai az Isteni Szellem megnyilvánulásai, a mindannyiunkban meglévő isteni rész megmutatkozása.

Ott van a technika áldásai-ban, abban, hogy mégis kapcsolatban lehetünk egymással, akár több százan is a videokonferenciák révén a világ egyik végétől a másikig. Az appokban, amelyek révén együtt tudunk Tórát tanulni, imádkozni, énekelni, készülni a szombatra és a szederestére.

És azt se felejtjük, hogy még most, a járvány idején is jelen van a napfelkelésben és a naplementében, a virágzó tavaszi fáknak és növényeknek, az emberi test bonyolult működésében. Isten jelen van szó szerint minden egyes lélegzet-vételünkben.

A Zsoltárok könyvének utolsó mondata szerint „minden lélek Téged dicsérjen, hallelujá”. A lélek és a lélegzet (ahogy a magyarban) a héberben is nagyon hasonló szavak, ezért mondhatták áldott emlékü bölcseink, a talmudi rabbik, hogy inkább úgy kell olvasni ezt a sort, hogy minden lélegzet dicsérje az Urat, minden lélegzetünk az ő dicsőségét zengje.

Ráv Háim Kánievski szerint arról van szó, hogy mindaddig, amíg működik a testünk, utolsó lélegzetünkig dicsérjük őt az életért. A pozsonyi *Hátám Szofer* rabbi szerint nemcsak minden lélegzetünkkel, de minden lélegzetünkért neki kell hálát adnunk.

A légzés látszólag magától értetődő, észre sem vesszük, amíg rendben működik. De nagyon összetett testi működés.

A koronavírus épp a légzőszerveket támadja meg, a légzést nehezíti meg azok számára, akik súlyos állapotba kerülnek. A lélegzetvétel, az élet nem természetes – adomány, ajándék, áldás. Ezért kell minden lélegzetvételünkhöz, minden lélegzetvételünkkel áldanunk Őt.

Isten nincsen karanténban. Soha nem távozik el egyikünktől sem. Ott van körülöttünk, bennünk, minden lélegzetvételünkben, és rajtunk keresztül hat. Fontos észrevennünk. Legyünk mi magunk is segítő angyalaivá, álljunk meg néha megköszönni áldásait, és imádkozzunk Hozzá mindnyá-junk jóllétéért.

A világ legnagyobb online közös imáját tartották a koronavírus miatt

Amikor Ros Hodes Niszánt ünnepeltük, délután fél négykor (izraeli idő szerint 16:30-kor) Izraelből és a világ minden tájáról zsidók milliói vettek részt a valaha volt legnagyobb közös imán, amit a koronavírus terjedésének megakadályozásáért mondtak el.

Viszonylag rövid idő alatt százezrek fertőződtek meg a vírussal, és világszerte tízezrek haltak meg a fertőzés következtében. Drámai sebességgel növekedett meg a koronavírussal diagnosztizált izraeliek száma.

Ezért Izrael és a diaszpóra zsidósága virtuálisan összegyűlt, hogy közösen imádkozzanak, hogy imájukkal megpróbálják megállítani ezt a szörnyű világjárványt. A világ egészségéért mondtak imát, mindenki otthonról, de mindenki egy időben imádkozott.

Az imát a két izraeli főrabbi, **David Lau** és **Jichák Jozsef** vezette.

„Zsidókként most az a szerepünk, hogy a világ Teremtőjéhez forduljunk. Niszán hónap előestéjén vagyunk, és a Tóra azt tanította nekünk, hogy Niszán hónapjában megváltottuk és elhagytuk Egyiptomot, és újból eljött a megváltás. Nem kétséges, hogy ha egyesülünk és tömegekben egy emberként mondjuk el imánkat, akkor könnyebben elérjük az Örökkévalót. Ezért a világ minden részéről rabbik és közösségvezetők százai gyűltek össze közös imádságra Izrael népével” – mondta **Avi Berman** rabbi, az Izraeli Ortodox Unió vezetője.

A világ minden tájáról becsatlakoztak az imádkozásba, így Franciaország főrabbi, **Chaim Korsia**, Róma vezető rabbi, **Riccardo Di Segni**, a pekingi főrabbi, **Shimon Freundlich**, New Yorkból **Haskel Lookstein** rabbi, Rio de Janeiró főrabbi, **Netanel Tzipel** és még rengeteg ország számos gyülekezetének vallási irányítója is online jelen volt, hogy közösen mondhasson imát kollégáival a világról.

Efreim Goldberg, Boca Raton Synagogue

Helyzetgyakorlatok kezdő öregeknek

Persze nekünk még nem aktuális, de időben fel kell készülni.

A kérdés az: hogyan vegyük észre, hogy öregsziünk?

Mert azt ne higgyük már, hogy valaki majd szól.

Nem, sajnos senki sem szól, pedig mindenki látja, észleli – de ránk hagyja a felismerést.

Legfőljebb nénizni vagy mami-kázní kezd.

És még ezt a finom jelzést sem baráti körünk fiataljaitól kapjuk – ók változatlanul szívaival üdvözlőnek és keresztnévünkön szólítanak –, hanem a kereskedelem, az ipari szolgáltatások, az egészségügy, valamint a közhivatalok némely dolgozójától, no meg az egyszerű járókelőktől, közlekedőktől. (Csak emlékeztetőül: Mit adhatok a néni- nek? Hát ez bizony sokba fog kerülni, mamika!)

Eleinte összerándulunk, aztán arra gondolunk, hogy egyszerű buncóság. Hiába, no, nálunk nem honosodott meg az asszonyom, hölgyem megszólítás. De aztán csak szöveget üt a fejünkbe a sokasodó néni meg mamika. Elérkezett az idő, amikor már nem foghatunk mindent a frontátvonulásra, a tegnapi rossz éjszakára vagy az idegkimerültségre.

Szembe kell néznünk magunkkal – méghozzá tükör előtt, nappali világításban. Nos, igen. Kis ráncok. Mimikai ráncok. A sok nevetéstől. De mi ott az a barna folt? Mit egy, kettő, három. És a kézfejünkön? Nem múlt el a diószedés nyoma.

A nyakunkon meg sötét szemölcs, és hoppá! Ne is folytassuk. Eleinte úgy gondoljuk, hogy ózonlyuk, ultraviola-sugárzás. Vagy a szomszédék permettléje még a nyárról, amikor átfújta a szél. Akármilyen is, utána kell járni. Nagy elhatározás: elmegyünk a bőrgyógyászhoz. Feldúltan mutatjuk neki a frissen felfedezett csúfságokat. Ő még a hátunkat is megnézi, amit mi szerencsére nem látunk, de érezzük az ujjá finom érintését itt, meg itt... soroljuk a feltételezett okokat – ő meg rezignált mosollyal hallgatja. Nem kell

megijedni, asszonyom – szól végül nyájasan –, ezek időskori bőrelváltozások. És hogy mit lehetne ellene tenni? Sorolja... de értünk a szóból, semmit. Ez van. De ártalmatlanok, a korral járnak. Mondjunk köszönetet, és gondoljunk a százezer kis-kutyára, milyen aranyosak a foltokkal. Mindenki imádja őket.

Rövidest a fogaink jelentkeznek. Nyilall a bal felső ötös. Újabb nagy elhatározás, irány a fogorvos. Semmi gond, megmenthető, mosolyog ránk, aztán rutinszerűen megkocogtatja a jobb felső hármast, négyest, ötöst. Nem érzékeny, csak éppen majd kiesik. Igyekezzünk tátott szájjal is méltóságteljesen fogadni a döntést, hogy egyelőre részprotézis is megteszi. Ne kérdezzük, hogy meddig, mert még megmondja. Inkább gondoljunk arra, hogy Hollywood ifjú sztárjelöltjei már húszéves korukban kihúztatják az összes fogaikat, s észveszejtő mosolyog gyönyörű protézisüknek köszönhető. Mi spóroltunk majd fél évszázadot. Itt az ideje, hogy a mi mosolyunk is ellenállhatatlan legyen.

Aztán a hajunk. Néhány szál a blúzon. Valamivel több a fésű fogai közt. És mosás után a lefolyóban. Mi ez? Persze lehet a kipufogógázoktól vagy a veszélyes hulladéktól, a hidegtől, a melegtől, a fűtéstől, de ne reménykedjünk. Ez bizony hullik. Csak azért nem olyan feltűnő, mert amúgy is elvékonyodott. Talán egy hajszesz segít. Bízunk benne. A bizalom, a hit nagy erő. És örvendezzünk azon, hogy ismét divat a kalap. Ha eddig nem viseltük, kezdjünk el divatozni. Ugye milyen jól áll? Kár, hogy 30 évvel ezelőtt nem volt divat.

Abba, hogy az ifjú szépség mulandó, még csak beletörődik az ember. De a neheze még hátravan. Eleinte fel sem tűnik, mikor a gyerek-képű vízvezeték-szerelő vagy csomagküldő azzal búcsúzik a borralvaló után: jó egészséget, mamika. Még csak a mamikán bosszankodunk, s nem halljuk meg a lényegét, amit ezek a fiatalok már valahonnan tudnak, a jó egészséget.

Persze voltunk mi már betegek eddig is. Kórházban is feküdtünk ilyen-olyan panaszokkal, kisebb műtéteken is átestünk – aztán meggyógyultunk. Hát ez az. Most más következik.

Az alábbi példa csak egy a lehetséges történések közül. Gyakori, de nem szükségszerű. Am nagyon illik rá a híres zenebóhóc mondása: van mááásik.

Egy éjszaka iszonyú fejfájásra ébredünk. Fájdalomcsillapító, már megint a fronthatás, gondoljuk. Sok hasonló éjszaka után rémülten tapasztaljuk, hogy a lépcsőn lefelé menet szédülünk. Hát ez meg mi-csoda? Vérnyomás? Ha forgatjuk a fejünket, recseg-ropog valami a tarkónk táján. Aztán egy reggel az ébresztőóra vagy a telefon csörgésére kipattannánk az ágyból, de még a papucsunkat sem érjük el, fordul velünk egyet a világ, és orra (hasra, hátra) esünk. Megütöttük, de nagyon medencecsontunkat (vállunkat, térdünket, koponyánkat), és fáj, nagyon fáj.

Ha egyedül élünk, ne jajgassunk, mert ettől csak rosszabb lesz. Nem ez az önsajnálát ideje. Ha számíthatunk segítségre, akkor is csak szordinóval nyögjünk, ne rémisszük meg hozzátartozóinkat (albérlőnket, főbérlőnket) azzal, hogy ezután mozgásképtelen öregasszonyt kell ellátniuk. Az eszméletvesztést – bármily csábító is – mellőzzük. Ha valaki a segítségünkre siet, suttogjuk azt, hogy csak ezen a hülye szőnyegen csúsztam el. Ha egyedül vagyunk, foháskodjunk, és mozgassuk meg karunkat, lábunkat. Próbáljunk meg négykézlábra állni. Megy az, ha nehezen is. Később két lábra, de erősen fogódzkodva. Amíg pánikban vagyunk, ne döntsünk. Ne hívjuk fel a gyerekeket, hogy itt fekszünk összezsúrtan, mert lehet, hogy hozzánk rohannak, és csak szegyenkezhathatunk, ha már kávézás közben találunk ránk a konyhában. Arról nem is szólva, hogy esetleg legközelebb, amikor valóban összetörjünk magunkat, már el sem jönnek. Előbb-utóbb jobban leszünk,

akkor vánszorogjunk el az orvoshoz. Mire kivárjuk a sorunkat a rendelőben, aztán a röntgennél, már alig fáj. Visszük a leletet, s ekkor megtudjuk, hogy nem hirtelen felindulásból estünk hasra, hanem ritkulnak a csontjaink, meszesednek, kopnak a csigolyáink, s még szerencse, hogy. Persze mindenre van gyógyír: fizioterápia, kétféle tableta, kenőcs, gyógytorna, uszoda. Ne tegyük fel a csacska kérdést, hogy na és mikorra várható a gyógyulásunk?

Érjük be azzal, hogy a panaszok csökkenni fognak!!!!!!! (Vagyis kevesebbet szédülünk, ritkábban fáj a fejünk, kisebbet esünk.) Mindenesetre reggelente óvatosan keljünk fel az ágyból. Egy: lassan felülünk, kettő: letesszük a lábunkat a földre, három: lassan felállunk, s némi várakozás után már el is indulhatunk. Egyszóval a felkelésnek is neki kell készülnödünk. Mint annyi minden másnak. Mert mostanában, mit tagadjuk, készülődünk. Hogy mire? Mindenre. Egy hétig emésztjük magunkat, mielőtt megírunk egy levelet. Három napig tervezzük, hogy felhívjuk ezt vagy azt, ismerőst, barátot. Az évtizedek óta ismert címeiket, telefonszámokat görcsösen ellenőrizzük.

Készülődünk haját mosni, gombot felvarrni (végül is van másik blúzunk), mosogatni, az utcára lemenni. Mert mostanában valahogy nem ugrunk le csak úgy ukmukfukk 2 zsemlyéért a boltba. Nem ám. Hosszadalmasabb a készülődés, mint régen egy utazás előtt. Akkor ugye azt gondoltuk végig, hogy mit kell magunkkal vinnünk. Most meg azt, hogy mit kell magunkkal csinalnunk. Szemcsöpp, lúdtalpbetét, részprotézis, egy kis szín az arcunkra, kalap a fejünkre. (És ez még csak a kezdet, mert hol van még a fűző, a hallókészülék, a bot?)

Aztán a táskaellenőrzés következik. Szemüveg (azzal is alig látjuk az árakat), papír zsebkendő, WC-papír, személyi igazolvány. A pénztárcánkat helyezzük biztonságba! Vegyük ki belőle a pénzt, és tegyük

egy külön rekeszbe. Mielőtt kilépünk az ajtón, ellenőrizzük, hogy lekapcsoltuk-e a villanyt, elzártuk-e a gázt. Az ajtót gondosan zárjuk be, a kulcsot mindig ugyanabba a rekeszbe tesszük, mert hazafelé jövet keresgélés közben téphetik le nyakunkról öreganyánk arany nyakláncát.

Mindig írjuk fel egy cetlire, hogy mit akarunk venni. A cédulát tesszük a zsebünkbe. Ha filctollal és nagy betűkkel írunk, a szemüveget elő sem kell venni. De a cédula fontos. Mert különben állunk a boltban, és réviltén indulunk az akciós mangókonzerv és kutyaeddel felé (nem tudjuk, mi a mangó, és nincs kutyánk), de elfelejtjük a 2 zsömlét, amiért jöttünk.

Vegyük tudomásul, hogy az idő rohan (ma hétfő van, és csiribicsiribá, utána újra péntek), mi meg csak jövünk-megyünk, visszük ki a kávéscsészét, kistányért, utána külön a kanalat, és még mindig ott felejtettük a tejet. S t a c c a t o élünk. Behozzuk, kivisszük, elővesszük, eltesszük. Aztán elfelejtjük, hogy hova. Igen, igen, naponta órák hosszat keresgélünk. Kulcsot, szemüveget, címet, telefonszámot, nagy lyukú tüt, csekket, lot-tószelvényt, orvosságot, eldugott pénzt, feladásra váró levelet, bélyeget, csomagolópapírt, pillanatrágasztót, mélyhűtőzacskót, egy elgurult gombot, papírvágó ollót, egy kis maradék szegfűszeget. Mert valljuk be: egyre feledékenyebbek vagyunk. És ebből következik a legfontosabb tanács: ha már elfelejtjük, hogy bevettük-e az orvosságot, hogy hol hagytuk a szemüvegünket, hogy megsóztuk-e a húst, és miért nyitottuk ki a fridzsideret, akkor felejtjük el a sérelmeinket is!

Bőrünk ugyan ettől sem lesz feszes és fiatalos, hajunk sem lesz dús és selymesen csillogó, de még mindig miénk a döntés, hogy néhány év múlva derűs, idős hölgy vagy házsártos öregasszony válik-e belőlünk.

Janikovszky Éva

Mojzes Ivrat rovata

Anyám 87

öreg zsidó nő,
raplis,
szid mindenkit,
amúgy jól el van,
csak hát a szeme.
pedig az fontos,
a világban az tartja itt.
olvas.
ezt-azt,
meg belekap,
az ágya körül
csupa könyv,
meg rejtvény,
nagyítóval nézi,
meg dupla szemüveggel.
valamit kutyl magának,
azt eszi,
a főtt étel nem kell,
ha hozzák;
ott marad.
meg ábrándozik,
kitalál
mindenfélét,
majd úgy mondja
el nekünk;
„hát mit szóltok hozzá?!”
aztán most
szürkehályogműtetre
a kórházba vittem.
blazírt volt,
„megyünk? jó.”
a szobában
mindenkivel
szóba elegyedett.
mesélte családját,
de aki élt még,
azt szidta,
„ez lusta, meg buta,

az sokat beszél,
brrrr, ne is lássam!”,
mondta.

az első három napon
ott voltam vele,
no a másodiktól
már kaptam én is
hideget-meleget.
a bentiek mégis
megszerették.
babusgatták,
kiszolgálták,
hoztak neki
a többi beteg!
enni és innivalót.
ki érti ezt?
nyolcvanhét éves.
az anyám.

ha hibázott is,
be nem ismerte
soha.
„egy kukac
a gyümölcslevesben!”
kiáltottam
gyerekként.
„nincs ott semmi!”
tolta ki kanállal,
s egy gyors mozdulattal
szétnyomta
a tányér szélén.
csak hüledeztem,
voltam vagy
négyéves,
de ő csak
nevetett,
én meg
ettem tovább.

a családban
mindent ő intézett.
öcsémnek,
ki vak lett

(miattam!
meg nulla-rhnegatív
miatta...)
felolvasta
a könyveket,
meg mikor
az még látott
valamennyire,
vastag rost-tollal
lemásolta
a matek-könyveit.
no persze,
öcsém
bele se nézett,
de azért valahogy
csak leérettsegizett.
aztán külföldi tanfolyam,
hogy legyen
szakmája,
meg nyelve.
aztán állást,
és lakást szerzett neki,
meg telefont!
szocialista protekció!

de vita
otthon nem volt.
néha próbáltam
valamit elmagyarázni,
hogy ez, vagy az
nem úgy lenne jó...
„anyád vagyok,
csönd legyen!”
még most is
megrázza a botját,
ha másodsorra is
ellene vetek.
hát ilyen.

Fertőzöttség kimutatása hangrezgés alapján

A koronavírusos betegek hangjának elemzésével nyert vokális biomarkerek segíthetnek azonosítani a Covid-19 tüneteit másoknál, a vírus ugyanis a légzőrendszerre van hatással, aminek nyomán változhat az ember hang- és légzési mintázata. A hírt a projektet vezető izraeli védelmi minisztérium közölte.

A Vocalis Health nevű izraeli startup kórházakkal és tudományos intézményekkel együttműködve kezdett el hangmintákat gyűjteni megerősített koronavírusos fertőzöttektől egy általa kifejlesztett mobilalkalmazás segítségével, írja az MTI. „Ezeket a hangmintákat egy mesterségesintelligencia-alapú algoritmus fogja elemezni az egyedi vokális ujjlenyomatok után kutatva” – írta közleményében a minisztérium.

A koronavírus a légzőrendszerre van hatással, aminek nyomán változhat az ember hang- és légzési mintázata. **Tal Wenderow**, a Vocalis Health elnöke-vezérigazgatója szerint az algoritmust a távdiagnosztizáláshoz és a monitorozáshoz használnák.

A tanulmány keretében kizárólag a részt vevő egészségügyi dolgozók és páciensek használják az applikációt, de a cég bárkitől szívesen fogad hangmintát a weboldalán. A tanulmány előzetes eredményei várhatóan néhány héten belül lesznek elérhetők.

A kutatók reményei szerint a fejlesztés révén nyert adatok segítségével az egészségügyi rendszer képes lesz felmérni, hogy kinek van szüksége tesztelésre, kórházi ellátásra, miközben az enyhe tüneteket mutatók otthon maradhatnak.

Frederick Medina/Unsplash

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Májustól hosszú távra kéthavi váltásban házvezetőnőt keresünk. Fényképes önéletrajz szükséges. Levélcím: Susanne Vozar, Höhenring 27, CH-8052, Zürich. Tel.: 0041(0)44-301-4857.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Licites eljárással eladó a Bp. III., Czetz János utcában lévő, 30 m²-es, önálló garázs, 6.000.000 Ft induló-

áron. Érdeklődni lehet munkaidőben a 06-30-217-3460 telefonszámon.

Pedikűr-manikűr! Várjuk kedves vendégeinket a Lollo szalonban, a 1085 Bp., Gyulai Pál utca 6. szám alatt. Bejelentkezés: pedikűr, lábápolás: 06-30-210-3271; kézápolás, manikűr, műkörömépítés: 06-30-556-4696.

Régiség, festmény, ékszer, hagyaték vétele a legmagasabb áron, azonnali készpénzfizetéssel. Kárai Galéria, 1077 Budapest, Wesselényi u. 9., a Dohány-zsinagóga mögött. 06-1-344-2728, 06-20-924-5370, karaigaleria@karaigaleria.hu, 25 éve a magyar műkereskedelemben.

Fiatalos, sportos, magára és környezetére is igényes, 60-as, budapesti nő megismerkedne hasonló tulajdonságokkal bíró, független férfival. 06-20-851-9034.

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, képeslapokat. 06-20-522-5690, este 06-1-322-8439.

67 éves nő lakhatásért besegítést vállal idős gondozói végzettséggel. Főzés, sütés, egyéb. 06-30-205-7835.

Kőszegen őrzik a tragédia emlékét

Az egykori téglagyár barakkjaiban 1944–45-ben mártírhalt munkaszolgálatosokra emlékeztek a 87-es út mentén található emlékműnél.

Hetvenöt éve számolták fel a Kőszeg környékén 1944 novemberétől 1945. március végéig működő táborokat. Az egykori téglagyárakban és a sörgyárban fogva tartott magyar munkaszolgálatosok az embertelen bánásmód miatt vesztették életüket, a közeli Guba-hegy jeltelen tömegsírhajában hantolták el őket.

Az emlékezni akarók nem lehettek jelen tegnap, Kőszeg önkormányzata a nevükben is leróta tiszteletét a felújított emlékműnél. *Több mint 2500 áldozata van az embertelen időszaknak* – idézte fel **Báthly Béla** polgármester, és emlékeztetett: minden magyarnak felelősnek kell lennie minden magyarért, aki különös hangsúlyt kap Kőszegen, a határszélen.

Célunk, hogy az itt lezajlott tragédia emlékét őrizzük, az egymásért való felelősség érzését elmélyítsük a

A nácik és nyilasok által elhurcolt magyar munkaszolgálatosok emléktáblájánál Báthly Béla helyezte el koszorút

Fotó: Unger Tamás

következő generációkban is – mondta.

Az év elején együttműködési megállapodás írt alá a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége és Kőszeg önkormányzata a 87-es út mentén található munkaszolgálatos-emlékmű felújításáról, környezetének rendezéséről, a kőszegi Guba-hegyen elhelyezendő információs táblákról, valamint a 87. sz. főútnak a Kórház utca és az emlékpark közötti szakasza melletti gyalogjárda kiépítéséről. Méltó emléket kapnak ezzel a Kőszegen elhunyt munkaszolgálatosok.

Tóth Kata/Vaol

Vírus

Láthatatlan pókhálóban

vergődik a Világ...

Zöld denevér-vér nyálban

fuldoklik a tüdő

Izmaink, mint a téli szélben

a fák, segítségért üvöltenek

Lelkeink orvosai imádságért

könyörögnek

S'má Jiszroél...

Halmos Gábor

Emberkísérletek a Harmadik Birodalomban

A második világháború után 23 orvost állítottak katonai bíróság elé csak Nürnbergben, azzal vádolva őket, hogy nem pusztán kiszolgálták a náci rendszert, hanem részt vettek tömeggyilkosságokban és a koncentrációs táborokban zajló emberkísérletekben. E kegyetlenkedésekben mintegy kétszázan működtek közre, áldozataik pedig elsősorban deportált zsidók és cigányok, valamint szovjet hadifoglyok voltak. Szinte felfoghatatlan, hogy e szörnyűségeket olyanok követték el, akiket esküjük a gyógyításra kötelezett volna.

Eugenika és sterilizáció

Joggal tehetjük fel a kérdést, vajon miért gondolták azt, hogy beavatkozásai a tudományt szolgálják. Látnunk kell azonban, hogy a 20. század első felében az embereken végzett tudományos – nem is szólva az áltudományos – kísérletek kapcsán aligha beszélhetünk erkölcsi-etikai korlátokról, sőt. A korszak egyik elfogadott és alkalmazott elmélete ugyanis az eugenika volt, amely szerint az ember öröklődő testi és szellemi tulajdonságainak javítása érdekében be lehet, illetve be is kell avatkozni. Létezett úgynevezett pozitív és negatív eugenika, utóbbi például a „genetikai ártalomban” szenvedők születésszabályozását támogatta, illetve egyre inkább nemcsak propagálta, hanem aktívan tett is érte. E tanok elfogadottságát mi sem jelzi jobban, mint hogy számos országban (USA, Oroszország/Szovjetunió, Svédország, Dánia, Németország) létrejött eugenikai társaság, szintén több államban pedig bekerült a büntető törvénykezésbe például az „önkéntes sterilizáció” lehetősége. Németországban a kezdetektől összekapcsolódott az eugenika a faj/rasszhigiéniával: az 1902-ben megalapított Deutsche Gesellschaft für Rassenhygiene (Német Rasszhigiéniái Társaság) nevéhez ugyanis 1931-ben hozzátették az „und Eugenik” szavakat.

Érdemes megjegyezni, hogy még az első világháború előtt Német Dél-nyugat-Afrikában (ma: Namíbia) **dr. Eugen Fischer** tanulmányozta „a kevert fajú egyedeket és házaspárokat”, s fajvédelmi indokkal támogatva is a sterilizációjukat, 1921-ben pedig **Ervin Baurral** és **Fritz Lenz**tel két kötetes művet publikált Az emberi öröklődés és a faji higiénia alapelvei címmel.

Vagyis amikor 1933-ban az Adolf Hitler vezette NSDAP hatalomra került, a „faj tisztasága” vagy az eugenika teljesen bevett fogalmak és elméletek voltak Németországban is. A Mein Kampfban megfogalmazott náci fajelmélet eleve sokat merített a különböző fajokkal és rasszokkal kapcsolatos 19–20. századi elméletekből, de egyben visszacsatolás is volt sokaknak, hogy mindennek van tudományos alapja.

(A teljes cikk a Múlt-kor történelmi magazin 2020. tavasz számában olvasható.)

Kovács Tamás/Múlt-kor

PEKINGI FŐRABBI:

Mindenkinek fel kell ismernie, hogy van nálunk nagyobb hatalom is

Az Arutz Sheva interjút készített **Shimon Freundlich** pekingi főrabival a koronavírus elterjedését követően a jelenlegi helyzetről: „Sokkal jobb a helyzet, a gyárak újra működnek és termékeiket exportálják, más országok pedig már kapnak árukat Kínából. A dolgok normalizálódnak, bár karanténban vannak még kínai lakosok, akik nemrégiben tértek vissza külföldről” – mondta.

Freundlich rabbi hangsúlyozza, az emberek betartották az irányelveket. Csak napi egyszer vagy kétnaponként hagyták el a házat, és csak olyan dolgok miatti bevásárlás céljából, amelyekre tényleg szükségük volt. „Természetesen az emberek még mindig maszkot viselnek – tette hozzá –, de sétálhatunk a parkban, és az üzletek nyitva vannak. A nagyvárosokon kívül néhány iskola már nyitva áll.”

A rabbi arra a kérdésre, hogy milyen tanulságokat vonhatunk le ebből a válságból, amely az egész világot érinti, azt válaszolta: „Ez az egységről szól. A világ történetében csak néhány alkalommal láttuk az egység érzetét, mindannyian együtt vagyunk ebben, amiben az emberek most érzik magukat. Volt a Tóra adásának ideje, amikor a zsidó nép

Shimon Freundlich

olyan volt, mint egy személy, egy szívvel. Ezer évvel később, a púrim csodája idején, a zsidó nép ismét egyesült, amikor Hámán minden zsidót meg akart ölni. És most olyan helyzetben vagyunk, hogy az emberek képességei korlátozottak, és mindenkinek fel kell ismernie, hogy van nálunk nagyobb hatalom is, amelyre csak imáinkkal és a szabályok betartásával lehetünk hatással” – zárta mondanóját a rabbi.

Hogyan befolyásolta a numerus clausus a zsidó nők életpályáját?

Egy jelenleg zajló kutatás az 1902 és 1924 között született nők életútját próbálja rekonstruálni családi emlékek, dokumentumok és fényképek alapján. A kutató ehhez várja az olvasók történeteit, visszaemlékezéseit!

Az idén száz éve bevezetett numerus clausus törvény a két világháború közötti korszak egészében korlátozta, befolyásolta a tanulni vágyó magyar zsidó fiatalok választásait, életpályáját.

Hogyan él a numerus clausus a magyar zsidó családi mitológiákban, történetekben? Hogyan döntöttek, milyen kompromisszumokra kényszerültek a családok, ha választani kellett tanulni vágyó fiú- és lánygyerekek között? Milyen pályákra mentek, milyen szakmát tanultak azok a fiatal nők, akiknek nem volt lehetőségük külföldi egyetemre járni? Hogyan alakult azoknak az élete, akik külföldön szereztek diplomát vagy képzést? Milyen kulturális és politikai mozgalmakhoz, csoportokhoz kapcsolódtak? Hogyan folytatták, vállaltak-e közéleti szerepet 1945 után?

A kutatás többek között ezekre a kérdésekre keres választ, és 1902 és 1924 között született nők életútját próbálja rekonstruálni családi emlékek, történetek, dokumentumok és fényképek alapján.

Aki szívesen megosztaná ezeket, elérheti a kutatót a judith.szapor@mcgill.ca e-mail-címen, vagy április végéig a 30-516-1558-as telefonszámon.

Szapor Judit a Polányi család monográfusa, a montreali McGill egyetem történészprofesszora (és április végéig a CEU IAS ösztöndíjasa). Kutatásának középpontjában azok a fiatal zsidó lányok állnak, akik a megelőző korszakban, az első világháború előtt és alatt a nőemancipáció, s ezen belül a nők egyetemi képzésének, diplomás szakmákba való betörésének úttörői voltak.

A numerus clausus bevezetése után azonban azok a lányok, akik orvosnak vagy bölcsésznek készültek, fehérművarrók, gyógytornászok, cukrászok vagy fényképészek lettek. A túlélők közül sokan a második világháború után iratkoztak be az egyetemre, szereztek diplomát, értek el szakmai sikereket.

Kibic

N A P T Á R

Április 17. péntek	Niszán 23.	Gyertyagyújtás 7.18
Április 18. szombat	Niszán 24.	Szombat kimenetele 8.27
		Újholdhirdetés
Április 24. péntek	Niszán 30.	Gyertyagyújtás 7.28
Április 25. szombat	Ijjár 1.	Szombat kimenetele 8.39
		Újhold (péntek-szombat)

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető

az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUBB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Hírek, események röviden

– 1%. Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockázatásával mentették a zsidó üldözötteket. Köszönjük támogatását. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: **18040094-1-42.**

A **Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány** köszönetet mond mindazoknak, akik a 2018. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére felajánlották. Az így kapott 116.339 Ft-ot a veszprémi zsidóság történetéről szóló kötet nyomdai és könyvbemutatói költségeire fordítjuk, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2019. évről beadott bevallásokban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: **18927467-1-19.**

Az izraeliek a válság növekedésekor is segítenek másokon

Mint sok más helyen, Izraelben is hozzá kellett szokniuk az embereknek a koronavírus miatti új élethez. Szinte az egész ország otthoni karanténban van, az iskolákat, éttermeket, kulturális intézményeket és vállalkozásokat is bezárták.

Ez a kihívásokkal teli időszak számos lehetőséget kínál a jó cselekedetekhez. Van, aki a szinte húsz órát dolgozó orvosoknak visz forró ételt, van, aki a karanténban lévőknél segít, vagy önkéntesként vérmintákat vizsgál, esetleg saját nappalijából ad online komolyzenei koncertet – az izraeliek egymást segítik a nehéz időkben.

Most, hogy szinte mindenkinek az élete saját lakhelyére korlátozódik, és ott figyelme az internetre szűkül, a szociális média vált a jó cselekedetek, a micvák fő helyszínévé. Erre jó példa egy Facebook-csoport, a Karanténsegély – Izrael, amelynek több mint 1400 tagja van.

„A csoport figyelme a karanténban lévőkre, a veszélyeztetett csoportba tartozókra, valamint az elszigeteltségben élőkre irányul. Az ötlet az volt, hogy összekapcsoljuk ezeket az embercsoportokat azokkal, akiknek karanténban, hogy segítenek azoknak, akik ott vannak” – mondta Amanda Govrin, a Tel-avivi Egyetem hallgatója, a csoport egyik adminisztrátora.

„Néhány barátommal beszélünk arról, hogy segíteni kellene a karanténban lévőknél az élelmiszer-szállításokban. Arra gondoltam, hogy ha a nem karanténban élő emberek segítenek a szállításokban, azzal megoldanánk egy nagy problémát. A reakció teljesen lenyűgöző volt. Annyira megdöbbentem, hogy milyen gyorsan nő a csoport létszáma. Az első napokban kaptuk a legtöbb segítségnyújtó üzenetet. Szívmelengető volt látni, mennyi ember kínálta fel saját idejét, energiáját, hogy segítsen másoknak. Az egyik kedvenc esetem eddig az volt, amikor egy karanténba került egyedülálló katona segítséget kért, és az emberek azonnal jelentkeztek, hogy miben állhatnak a rendelkezésére” – mondta Govrin.

Egy másik, a Facebookon lévő kö-

zösség, a Reut Buy It For Me bennfentes információkat oszt meg a legjobb online ajánlatokról. A vírus okozta gazdasági krízisben szenvedő helyi vállalkozásoknak ad segítséget, hogy még több ügyfelet szerezzenek ezekben a nehéz időkben.

A Birthright Excel közösségben pedig körülbelül 150 szoftverfejlesztő, tervező és programozó segíti a kiszolgáltatott, elzárt közösségeket a távoktatásban egy virtuális tanítási rendszer segítségével.

Nem csak online, offline is beindult az önzetlen segítségnyújtás. A Ben-Gurion Egyetem 100 tudósa és végzős hallgatója több műszakban dolgozik, hogy vérmintákat vizsgáljon, tartalmaznak-e koronavírus.

Több mint 1000 orvostanhallgató Izrael minden pontjáról segíti a nemzeti sürgősségi szolgálat hálózatát, hogy mintát gyűjtsenek a polgároktól.

A Jad Sarah, Izrael legnagyobb önkéntes szervezete, amely a fogyatékkal vagy betegséggel küzdő idős embereknek segít, létrehozta a Corona Line-t. Ezen a karanténban levő emberekkel, valamint az időskorúakkal tartják a kapcsolatot, és megszervezik az orvosi felszerelések házhoz szállítását és az orvosi segítségnyújtást.

Van olyan cég, amely étellel segít. Az izraeli rászorulókat támogató Leket Israel például nemrégiben 2500, házi karanténban élő idős embernek szállított hához meleg ételt.

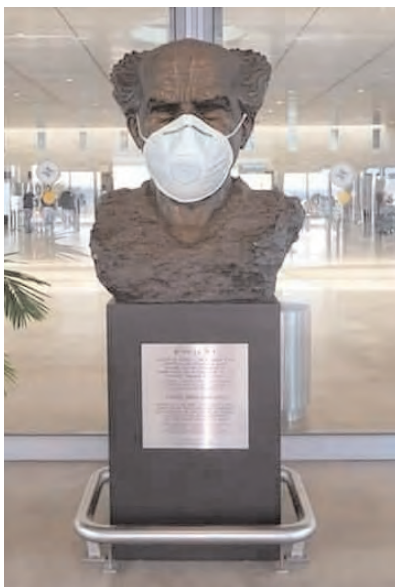
COVID-19: IZRAEL ÉS AZ EGÉSZ VILÁG Apokalipszis most?

Nagyon nehéz, de érdekes időköt élünk napjainkban. Percről percre egyre több megbetegedést regisztrálnak világszerte. Akárcsak mi, magyarok Budapesten, Debrecenben vagy bármelyik nagyvárosunkban, az Izraelben élők is nagyon váratlan dolgokat láthatnak szerte az országban.

A Ben Gurion repülőtérén Izrael egykori emblemikus miniszterelnöke, David Ben Gurion szobra is maszkban fogadja a csekély számú látogatót.

Tel-Aviv térségében az Ayalon autópálya mentén már észrevehetik a szokatlan különbségeket.

Az Ayalon, amely általában na-

Ben Gurion maszkos szobra

gyon forgalmas, és sokat kell rajta bosszankodniuk az autózóknak a dugók miatt, most szinte ünnepi állapotban van: minden sáv gyorsan halad Tel-Avivon keresztül, kevés jármű közlekedik.

Tel-Aviv központjában – amelyet az „Izrael nem alszik” városának is hívnak – szinte az összes, általában túlszűfolt étterem és üzlet bezárt. A tengerpart üres, a ma még nyitva lévő piacok is üresek.

A Rothschild sugárúton általában rengeteg ember járkal, kerékpározik vagy rollerezik, ám most Tel-Aviv egyik legforgalmasabb utcája úgy néz ki, mint egy álmos mexikói város központja a szieszta idején.

A Galileai-tengernél tapasztalhatjuk az idegenforgalmi ágazat összeomlását: a szállodák, az éttermek üresek, és turistabuszok sem láthatók a környéken. Betlehemből is csak lézengenek az emberek az utcán. Az egyik legnagyobb turistacélpontként szolgáló Jeruzsálem is üres, egy-két embert leszámítva, a Szent Fal és környéke is kihalt.

Az úgynevezett második intifáda kezdete óta, amikor Izrael idegenforgalmi ágazata szintén összeomlott, nem volt ilyen helyzet, és úgy tűnik, hogy nagyon hosszú időbe telik, mire a turisták visszatérnek.

A koronavírus komoly következményekkel jár az ország virágzó gazdaságára, amely várhatóan recesszióba süllyed, mivel már márciusban óránként 5000 ember jelentkezett munkanélküli-ellátásokra.

SPÁNN GÁBOR

Kór-ház

Valamelyik péntek este zsinagógába menet csatlakozott hozzám egy több évtizede nem látott, régi barátom.

Megörültem neki, hisz korombéli, és ha egy ilyen zsidó ember még szembejön, sőt elkísér a zsinagógába, az valódi öröm. Az igazság kedvéért el kell mondanom, hogy nem jött velem zsinagógába, csak odáig, így aztán az történt, ami ma megszokott: az egyik zsidó ment a templomba, a másik a kocsmába. Jó, nem kocsmába, hanem eszpresszóba, üzleti ügyben.

A barátom ugyan túlélte a munkaszolgálatot, melyben a kormányzó úr főmértósága SAS-behívója nyomán vett részt azzal a céllal, hogy a lapátjával megállítja majd a Vörös Hadsereget, és a Don-kanyarból csodával határos módon élve hazajött, de – hasonló sorsú hittestvéreink közül nem egyedül – azt vallja: ha a Jóisten engedte ezt velünk megtörténni, ő vállalja, de többet nem gyakorolja a vallását. Viszont mesélt.

Egy Pesttől nem messze lévő kisvárosban élő közös ismerősünk, akinek senki élő rokona nincsen, megbetegedett. Annyira, hogy bekerült a magyar egészségügy darálójába, végállomásként egy közkórházba.

Az én emberem jólelkű, és tudván, hogy senkije sincs közös ismerősünknek, micvát kívánt tenni: autóval lement a kisvárosba, egy régebbi éthordójába lukulluszi vacsorát vásárolt a sétálóutca legjobb vendéglőjében, és azzal felszerelve ment beteglátogatóba.

Röpke 20 perc alatt a portán kinyomozták neki, hol fekszik a kisbeteget. Egy harmadik emeleti sebészeti kórteremről volt szó, ezért fájós derekú haverom a liftet választotta. Mint mesélte, azon a járaton, amivel ő ment, csak egy nővér volt a társa, mégpedig a locsogós típusból. Az ilyen boldog, ha valakihez szólhat, és rögtön meg is kérdezte, hogy kihez megy az úr és honnan jön.

Miután ő elmondta, hogy pesti, életében először jár a helységben, és a helyiségben is, a nővérből ömleni kezdett a panaszaradat.

Jaj, drága uram! Maguk, pestiek, osztják az észt meg a pénzt is, intézze már el valahogy, hogy a főnökeim legyenek okosabbak és gazdagabbak! Mert nálunk is mi van? Több 10 millióért díszköveket raknak a játszótérre, a traumán meg már előre reszketnek a sebészek, hogy komplett óvodát kell majd gipszelnük. És eközben három hónapja áll a röntgengépünk, mert nincs pénz a megjavíttatására.

Jaj, kedves uram, ön hányadikra megy? Na akkor arra kérem, álljon szorosan a falhoz, és ha van egy kis ideje, jöjjön velem végig, mert először az alagsorban fölveszünk egy elhunytat, azt az udvari szinten átvesszük a halottszállítók.

Barátom azt mondta, hogy ekkor már a libanyak is lúdbőrözött a lábosban. A nővér pedig folytatta: aztán engedje meg, hogy a földszinten betolják az ebédes kocsit, mert most hoztunk kaját is, és látja, annyira szegény az eklézsia, hogy ugyanazon a liften szállítjuk a holtakat, amin a vacsorát is.

Miután látta, hogy barátom belesápadt az információáradatba, vihogva hozzátette: önnek szerencséje van, uram, hogy ma nincs műtéti nap, mert akkor ugyanebben a liftben utazhatna egy frissen operálttal. Ez nálunk az árukapcsolás.

Odaértünk a zsinagógához, ahol búcsúzkodáskor haverom még hozzátette: tudod, mi jutott még eszembe a nővér fekete humoráról? Egy zsidó vicc az 50-es évekből, ami Örkény egyik egyperceséből lényegült át.

Kohnnak meghal a felesége. Bemegy a hirdetésekkel foglalkozó irodába, és diktálja a kisasszonynak:

Megrendülten közlöm, hogy szeptember 8-án Kohnné Stingfuss Matild visszaadta lelkét a Teremtőnek. Részvétnyilvánításokat kérjük a Bp. 7. kerület, Dob utca 118.-ba címezni.

Az udvarias hivatalnok így szól: uram, a gyászjelentés átlagdíjas, ön még bőven hozzáírhat bármit ugyanazért az árért.

Kohn kicsit elgondolkodik, majd így szól: jó, akkor írja hozzá, hogy ugyanott megkímélt állapotú Csepel kerékpár eladó!

...és ideje van a nevelésnek

Interjút készítenek a Modern Művészetek Múzeumának igazgatójával. A riporter azt kérdezi:

– És mi az igazi ritkaság az önök múzeumában?
– A látogató...

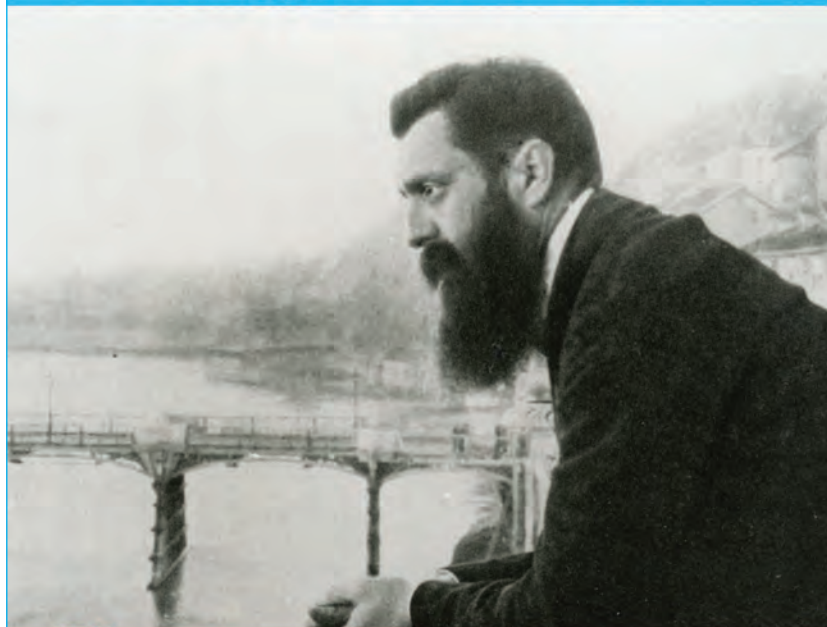
IT fohász

Miatyánk Microsoft, aki a merevlemezen vagy, szenteltesse meg a te Windowsod, jöjjön el a te frissítésed, legyen meg a javítókészleted, miképpen a Windowson, azonképpen az Office-ban is. Mindennapi MSN-ünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg a mi kalózmásolatainkat, miképpen mi is megbocsátunk a Matávnak. És ne vgy minket az IBM-hez, de szabadíts meg az OS/2-től, mert tiéd a Dos, a Windows és az NT, mindörökkön örökké, Enter.

Isten, látva a világon pusztító drogörületet, úgy dönt, hogy a droggal csak akkor veheti fel a harcot, ha megismeri azt, ezért leküldi apostolait a Földre, hogy szerezzenek be mintákat. Eltelik némi idő, és szép sorban kopogtatnak a Mennysorság ajtaján. Megjön Péter, és bekopog.

– Mit hoztál, Péter?
– Egy kis hasist hoztam Marokkóból.
Megjön János, és bekopog.
– Mit hoztál, János?
– Hoztam egy kis kokaint Kolumbiából.
Megjön Lukács, és bekopog.
– Mit hoztál, Lukács?
– LSD-t hoztam Amszterdamból.
Megjön Júdás, és bekopog.
– Mit hoztál, Júdás?
– FBI! Mindenki a földre, kezeket a tarkóra!

Herzl Tivadar örököi hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal, a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-ua.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

